
מראה מקומות- עניני הלכה

יבמות- חיוב נשים פרשת זכור

נסדר ע"י אשר יעקב מילמן

רב דקהל שערי תפילה

פסעיק, ניו ג'רסי

AsherMillman@gmail.com

לע"נ ברוך בענדיט וברכה גרוס ע"ה
by Mr. & Mrs. Duvy Gross

לזכר נשמת

מנחם מנדל בן משה ושרה בת משה צבי ממשפחת אדלר
קעפל בן אליעזר ופריידל בת אליעזר ממשפחת מילמן
צבי מנחם בן שמעיהו וחיה לאה בת נפתלי הערצקא ממשפחת
רייכמאן

A Chaburah on these מקומות מראה is posted weekly
and can be accessed via www.dafaweek.org, emailed,
or on the app.

507– Daf– Week

info@dafaweek.org

פרשת זכור לנשים

- ספר החינוך מצוה תרג' - תרד'
- מנחת חינוך שם אות ג'
- אבני נזר או"ח תקט' ב' יבמות סה:
- מכתבי קה"י מגילה סימן קעח'
- ספר החינוך מצוה תכה'
- תורת חסד או"ח סימן לח'
- שו"ת בנין ציון סימן ח' קובץ הלכות פורים
- יד דיון ידוע בהפוסקים בענין חיוב נשים בפרשת זכור ואי"ה נעיין קצת בזה ויצטרפו למסכת יבמות.
- איתא בחינוך (תרג') שהדין של זכירת עמלק דווקא על האנשים ולא על הנשים. וכן הביא במצוה תרד' כזה בענין מצות הרגית עמלק שהוא דווקא באנשים ולא בנשים (ומשמע שב' מצוות תלויות זב"ז הגם שי"א שכל א' לחודא ואיכ"מ). והקשה עליו המנ"ח שצ"ע שכיון שאין זה מצות עשה שהזמן גרמא וגם יש בו לאו לכ' יתחייבו נשים ככל שאר מצות כזה וכן נפסק למעשה שם. ויש ב' מהלכים לכה"פ לתרץ קושיית המנ"ח:
 1. האבנ"ז תירץ שכיון שאסור ליחיד להרוג עמלק בשבת (שלא בשעת מלחמת מצוה) ממילא יוצא שהוי מצות עשה שהזמן גרמא ולכן נשים פטורות.
 2. אלא שיש מציינין לגמ' יבמות (סה:) שדרך האיש לכבוש ואין דרך אשה לכבוש ממילא אינן נכלל לא במצות הריגה וממילא לא נכללין במצות זכירה וכן הסביר הקה"י.
 3. ולכ' נפק"מ בין טעמים אלו הוא בעבד שחייב רק במצות כנשים ולכן אם כטעם האבנ"ז פטורים שהוי מצות עשה שהז"ג אכן אם מטעם הקה"י אין בהם הפטור של "אין דרכו לכבוש" ולכן לכ' חייבים (וכמדומה שראיתי מי שהעיר זה וכעת שכחתי).
 4. ורק הקה"י עצמו הקשה ע"ז שבמצות כיבוש הארץ ומלחמת ז' עממין חייב החינוך אנשים ונשים וע"ש מה שתירץ.
- ולענין הלכה למעשה, יש כמה מנהגים בדבר זה ובעיקר הטור, שו"ע, ונושא כלים לא הובא חיוב לנשים כלל. וכן הובא בתורת חסד שמעולם לא ראינו דבר כזה ומנהג ישראל תורה הוא. אכן בבנין ציון הביא שהגאון ר"נ אדלר הקפיד מאד להביא כל הנשים לשמוע וכנראה מקומות מקומות ומנהגות מנהגות יש בזה. וע' בקובץ הלכות איך הכריע למעשה.

מנחת

כי תצא, מצוה תרה, שלא נשכח מעשה עמלק

חינוך תכה

זכור, עכ"פ זה ודאי נזכר דהמלוה צידיד ג"כ מקיים, רק פרשת זכור נעשרה ונפטר חורה הוא מדברנו, אבל מן המורה די שזכור נפה כל ימדי, וזה פשוט.

ראיתי זה"ה, ומעשה דשאלו אין ראה, דהקדוש נזכר הוא ציוה לו או ע"י שמואל, אבל להיות מזה לדורות לא שמענו, וז"ע. [ב] ומה שכתב הרב המחבר דשלש מצוות נצטוו ישראל בשעת כניסתן לארץ למנות להם מלך ולבנות בית הבחירה ולהכרית זרע עמלק, המעמיק העמיק שלא כסדר, כי הכרת זרע עמלק הוא קודם לננין בית המקדש, והוא גמלא מפורטת במנהדרין כ" ע"ג ומצואר בר"מ פ"א ממלכים ה"א, ע"ש בכסף משנה ובלתל מסנה.

ידי

שי

במי

במי

ונוהגת מצוה זו בכל מקום ובכל זמן, בזכרים כי להם לעשות המלחמה ונקמת האויב, לא לנשים. ועובר על זה ולא זכר בלבו וקרא בפיו מעולם" מה שעשה עמלק לישראל ביטל עשה זה, וגם עבר על לאו הבא על זה שהוא לא תשכח, כמו שנכתוב בסוף הלאוין שבסדר זה [מצוה תרה] בעזרת השם.

מצוה תרה

מצוה להכרית זרעו של עמלק

(א) שנצטוינו למחות זרעו של עמלק ולאבד זכרו מן העולם זכר ונקבה גדול וקטן, ועל זה נאמר [דברים כ"ה, י"ט], תמחה את זכר עמלק, שבכלל זכר הוא הכל. וכבר טעה בנקוד תיבה זו גדול הדור, והוא יואב בן צרויה, והשאר מהם הנקבות, לפי שרבו לא השגיח יפה עליו כשלמדו מקרא זה ונשתכש יואב וקרא זָכַר, כמו שבא בבבא בתרא פרק לא יחפור [כ"א ע"ב]. מרשי המצוה, הענין שכתבנו במצוה הקודמת לה. דיני המצוה קצרים, והם מבוארים בפרק שמיני מסוטה. וזאת מן המצוות המוטלות על הצבור כולן, וכענין שאמרו זכרונם לברכה [סנהדרין כ" ע"ב] שלש מצוות נצטוו ישראל בשעת כניסתן לארץ למנות להם מלך ולבנות להם בית הבחירה ולהכרית זרע עמלק. ובאמת כי גם על כל יחידי ישראל הזכרים מוטל החיוב להרגם ולאבדם מן העולם אם יש כח בידם בכל מקום ובכל זמן אם אולי ימצא אחד מכל זרעם. ועובר על זה ובא לידו אחד מזרע עמלק ויש סיפק בידו להורגו ולא הרגו ביטל עשה זה.

מצוה תרה, שלא נשכח מעשה עמלק. (א) שנמנענו מלשכוח וכו'. בר"מ פ"ה ממלכים ה"א, וכבר כמנו דהעשה [פר"ג]. ונשים ג"כ מחויבות ע"ש לעיל [אות ג] מה שכתבתי. חסלת סדר כי תצא שבח לו ית' וית' ובס"ד נחחיל סדר כי תבא

מישראל הזכרים מוטל החיוב להרגם ולאבדם מן העולם אם יש כח בידם בכל מקום ובכל זמן אם אולי ימצא אחד מכל זרעם.

מצוה תרה

שלא נשכח מעשה עמלק עם אבותינו בצאתם ממצרים

(א) שנמנענו מלשכוח מה שעשה עמנו עמלק, כלומר התחלתו להזיק לנו, ועל זה נאמר בפרשה זו של עמלק

ז. ראה מ"ח אות ג'. ה. עיין רמב"ן בפירוש התורה כאן, וראה מ"ח אות א' ותערה ג'. ט. ראה מ"ח אות ד'. תרה. תנה. כן תצא עשה כ"ז. רמב"ם עש"ן קפ"ח. הלכות מלכים פ"ה הל' ה'. סמ"ג עש"ן קס"ז. א. ראה מ"ח אות א'. ב. ראה מ"ח אות ב'. ג. עיין לעיל מצוה (תכ"ח). משנת למלך. וראה מ"ח אות ג'. ד. היינו אף בזמן הזה. וכן משמע מהר"ם שכתב בשה"ש שמצות הזכירה היא בכל עת ועת כדי לזכור הנקמה. ובמראה סי' תל"ה הביא מה שאמרו בסנהדרין כ" ע"ב דהנעמדת מלך קודם למחית עמלק, וכתב: למדנו מכאן שמצות למחות זכר עמלק על המלך מטלת ולא על שאר ישראל, וכן פירוש המקרא, כי על כל ית', דהיינו מלכות, או תתקיים מלחמה לה' בעמלק. ועיין רמב"ן סוף פרשת בשלה. ובקריית ספר: וכתבו קמיה והיה בחניה וגוי' תמחה, דמשמע דאינה נוהגת אלא לימות המשיח לאחר כיבוש. ועיין במעין החכמה. תרה. תרה, כי תצא לאו מ"ז. רמב"ם הלכות מלכים פ"ה הל' ה'. סמ"ג לאוין קס"ז.

ג) במגן אברהם סי' תרפ"ה ס"ק ב' הביא שדעת התוס' והרא"ש וכמה ראשונים הרחיבו בעשרה והספר תורה הוא מן התורה, ע"ש. ועיין בדברי ב"י סי' סק"ב, ובדב"ש לפי מערכת ד' אות כ"א. ועיין רמב"ן סוף פרשת כי תצא. ועיין ח"י ר"ש פרשת בחקותי ודילין מצות זכירת שבת ומרים ועמלק בחד גוא, וספר האשכול הל' חנוכה ופורים ונחל אשכול שם, וראה באחרונים המצוינים בהערה הבאה. ד) כבר האריכו האחרונים בדין זה ובשיטת החינוך, עיין בתשובות בנין ציון החדשות סי' ח' שהוכיח השואל מהרא"ש פ"ז דברכות סי' כ' שכתב בהא דר' אליעזר שחרר עבדו להשלימו לעשרה דאפשר היה לפרשו לקריאת פרשת זכור דאורייתא, ואם נשים חייבות גם עבד כנעני חייב והיה יכול לצרפו גם קודם שנשתחרר, ובע"כ שנשים פטורות. והשיבו, דעשרה ליפנין מונקדשתי דצריך ישראלים דוקא, ואין עבדים מצטרפים אצ"פ שמחויבים. ועיין ש"כ בזה במנחת קנאות סוטה מ"ד ע"א, ובתשובות

סימן תקמא

א) כתב החינוך סוף פרשת תלך [מ' תר"ג] שאין נשים מצוות במחייבת עמלק רק זכרים שהם בני מלחמה [ועל כן בזכירה פטורות] וחמיה. שהרי בהריגת ז' עממים כתב במגלה תכ"ה שנהג בזכרים ובנקיבות. וכבר רמזו בזה המשנה למלך בהגהותיו:

ב) והנראה בזה להנה החינוך כתב שגם על כל יחיד יש חיוב אם בא לידו אחד מורע עמלק שיהרגנו. וזה מצינו גם באשה כענין סיפרא ועל. ולמה כתב שהמלצה רק בזכרים שהם בני מלחמה. אך יש לומר דהוי מצוה עשה שהזמן גרמא שאינו בשבת דלא חמור חיוב מיחה דעמלק משאר חייבי מיתות שאין דוחין שבת. בשלמא בשעת מלחמה נאמר [דברים כ'] עד רחמי אפי' בשבת [שבת ט.]. אך כיון דלאו מצוה מלחמה הן רק אם יצא יחיד לידו ואו לא ידחה שבת. וכיון דשבת לאו זמן מצוה זו בנשים חשוב שאינו זמנו כלל כדמוכח במשנה דכריתות פ"א בהמפלת אור לשמונים ואחד שמדמים ב"ה למפלת ביום שמונים שחל בשבת וצ"ש לא השיבו רק משום ששבת ראוי לקרבן יצור. אבל אם לא ה"י חוי לשום קרבן ה"י דומה ללילה. ואין להקשות כיון דזמן מצוה זו באנשים בשעת מלחמה. לא קשיא דקיימא לן [שבת סג.] נשים עם בפני עמם. וכיון דלנשים אין מחייבת עמלק כלל בשבת. לא חשיב לגבייהו זמן מצוה זו כלל והוה לגבייהו זמן גרמא [וע' בספר הקנה בעניני מילה]:

ג) אבל הריגת ז' עממים לא מציעה לדעת הראשונים פרק קמא דקידושין [לד. עיי"ש ברין ומוס' רעק"א שם אות ז'] דכשיש לא חששה גם בעשה חייבין. הכא נמי הא איכא לא חששה לא אחי כל נשמה. אך גם לפי הנראה מפשט חוס' קידושין (דף ל"ד.) להיפוך הלא הריגת ז' עממין הוא למען אשר לא ילמדו אחכם לעשות. ודומה להריגת המזיקין. דחשיב מלאכה שאין רכיבה לגופה דלרוב הפוסקים פטור והוא נוהג מן המורה גם בשבת:

ג) והנראה לי בזה דשניא ז' אומות שחוטאים בעצמם ועושים כל התועבות ונחייבו מיתה. והוא אמינא שלא יועיל תשובה. כמו כל חייבי מיתות ב"ד שאין נפטרים מחיובם על ידי תשובה. אבל זרע עמלק שנענשין בעון אבותם. ולכאורה הא כתיב לא יומתו אבות על בנים ובנים לא יומתו על אבות. אך שגלוי וידוע לפני הקב"ה שגנחתם טמונה בלבם. פוק חזי מעשה המן האגרי. ובאחזין מעשה אבותיהם בדיהם כתיב פוקד עון אבות על בנים. אבל אם עשו תשובה וקיבלו שבע מצוות. הא אין אחזין מעשה אבותיהם בדיהם. ושוב אין נענשים בעון אבותם*:

ד) ובמה שכתבתי יש לישב מה דקשה על הרמב"ם ז"ל ממילתא סוף פרשת בשלח בשעה שבה המבשר ממימת שאלו ואמר גר עמלקי אנוכי. באותה שעה נזכר לדוד מה שנאמר למשה רבינו אם יצא מכל האומות שבעולם והחגייר שיקבלוהו ומביתו [היינו מבית עמלק] שלא יקבלוהו [וכן הוא (בפרקי דר' אליעזר) ע"י מכלתא ס"פ בשלח] שנשבע הקב"ה בכסאו שאין מקבלין גרים מורע עמלקן והרגו עד כאן. הנה שאף גרים גמורים אין מקבלים מורע עמלק. כל שכן קבלת ז' מצוות לבד:

ה) אך לפי האמור יש ליישב על פי מה שכתב בתנא דבי אליהו פרק כ"ד שזוה אליפו לעמלק בנו שידע שעולם הבא אינו מתוקן אלא לישראל. לך וסייע אותם בחפירות בארות וכדומה ותוכה עמהם. כיון ששמע רשומו של דבר נעשה שונא ורודף לישראל עד כאן. הנה שזוה שורש חטא עמלק שאינו רואה בשום אופן להיות נכנע לישראל. ועל כן אף שמחגייר. אין זה עוד הוכחה שרואה בהכנעה. שהרי נעשה ישראל בעצמו ואין צריך להיות נכנע וטפל. ואם יודמן שיראה מעלה בישראל מה שאין זו ובעל כרחו יטרח להיות נכנע יה"י שונא ורודף כעמלק אצלו. ועדיין אין לנו הוכחה שאיננו בכלל אחזין מעשה אבותיהם בדיהם. אך בשעת ריבוי שאלו צריך לקבל עליו מיסים ושיעבוד שיהיו נזיזים ושלפלים ולמטה ולא ירימו ראש בישראל וגם שיעבוד. הנה שמתרחק להיות נכנע זה אינו אחוז מעשה אבותיו בידו. ואין מחויב מיתה:

* הגה"ה ולכאורה יש לומר עוד דקרא דלא יומתו אבות וגו' בישראל ולא באומות. שהרי מפסוק זה פוסלין עדות קרובים וכן נה הא נהרג על פי קרובים. הן אמת שהרמ"ה בסנהדרין (דף נ"ט.) הקשה אהא דיליף החם דבני נח מזהרין על שבע מצוות לאחר מתן תורה מהא דנעשו ז' אומות על התועבות שעשו. והקשה הרמ"ה ז"ל שמה בעון אבותיהם שקודם מתן תורה. ומירץ דאם כן דאין מזהרין עכשיו הוי כאין אחזין מעשה אבותיהם בדיהם עיין שם. הנה דאף באומות נוהגת מדה זו.

אך אין דברי רמ"ה מוכרחין וקושייתו יש ליישב בפשיטות דכיון דאי עבדי השתא לאו בני חיוב נינהו אם תמצא לומר דאין מזהרין לאחר מתן תורה. ממילא גם על מעשיהם ראשונים נפטרו כדאיחא בסנהדרין (דף ע"א:) ע"ש. כל שכן על עון אבותיהם [וג"ע ליישב דברי רמ"ה ז"ל] ולעולם בזמן נח אין מדה דלא יומתו בנים על אבות נוהגת ועל כן זרע עמלק חייבין מיתה. אך כשנחגיירו דינין ל"י בדינא דהשתא דאינו נענש בעון אבותיו. אך זה אינו דבקבלת ז' מצוות שאינו רק גר מושב משמע בראש"י מכות (דף ט.) כמה שאמרו דגר מושב שנהרג בשוגג חייב דאין בני נח כריכין התראה. הנה שעדיין דינו כבן נח לענין שנהרג בשוגג. והא הדין שנהרג על פי קרוב. ממילא אם נאמר דבן נח נענש בעון אבותיו. לא יועיל קבלת ז' מצוות. רק צריך לומר דהרמב"ם כרמ"ה שגם בזמן נח מדה זו נוהגת דאם אינו אחוז מעשה אבותיו בידו אינו נענש בעון אבותיו. על כן כשהשלים וקיבל ז' מצוות. שוב אינו נענש בעון אבותיו:

במלואה חר"ד לאין החיוב אלא בזכרים אפשר משום דאמרנ' איש דרכו לכבש ואין אשה דרכה לכבש ובריש קדושין איש דרכו לעשות מלחמה וכו' והא דמחייב במלואה חכ"ה גם נשים אפשר משום דכביבוס ח"י יש שני מלוות א' לאבד את הז' עממין והשנית וירשעה וישבת בה להיות ח"י מיושב מישראל ומלואה זו מחקיימת תדיר כ"ז שישראל יושבין על אדמתן וזה נוהג גם בנשים ומפאת מלואת ישיבת ח"י שהמלחמה בז' עממין הוא הכשר לזה הוא דנשים חייבות אב"ל כ"ז אינו נכון למשמע מדברי החינוך שבגוף המלואה דהריגת ז' עממין נשים חייבות וכו"ע.

ושמעתי מגיסי הגאון האמיתי חזו"א שליט"א ראוי דנשים פטורות ממלואת קריאת פרשת זכור ממש"כ התוס' והרא"ש ז"ל בברכות גבי ר"א ששחרר עבדו והשלימו לעשרה דמיירי לאורך קריאת פרשת זכור ואם נאמר דנשים חייבות בזה הא כל שהנשים חייבות גם עבד מחוייב וא"כ הי' יכול להשלים גם כשהוא עבד כיון שהוא מחוייב בדבר אולם למש"כ המ"ב בשער האיון סי' תרפ"ה דדין עשרה אינו מה"ת אלא מצד לכל דבר שבתקדושה אינו בפחות מי' וי"ל דבזה אין עבד ואשה משלימין לעשרה ח"י"פ שבעיקר המלואה גם הם מחוייבים וכו"ע.

[א"ה ע"י בתשו' בנין איון התקדושת סי' ח'].

סימן קע"ט

בענין סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא

מגילה דף ז' ע"ב אמר רבא סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו מ"ט ימי משחה ושמחה כתיב, הקשה בטו"א דח"כ גם דין הספד ותענית שאסור מקרא

דשמחה מלמד שאסור בהספד משחה מלמד שאסור בתענית לעיל דף ה' נימא ג"כ שיהא מותר בלילה דהא ימי כתיב והא ודאי ליחא ותו דבירושלמי פ"ב יליף מהא דהי' כותבה דורשה ומגיהה אם כיון לבו יצא אלמא דמותר בעשיית מלאכה ואע"פ דכתיב להיות עושים יום ארבעה עשר משחה ושמחה ויו"ט מ"מ יו"ט לא קבלו עלייהו מדשרי לכחוב ואח"ל דיום לאפוקי לילה הא י"ל דשפיר קבלו יו"ט אלא דמתני' דכותבה איירי בלילה ח"י"כ דיום כולל גם הלילה וע"פ בטו"א.

ונלענ"ד די"ל דבאמת יום כולל כל המעל"ע דהכל בכלל אלא דפשוט לחז"ל דהלילה טפל ליום והיום הוא עיקר המעל"ע ואינו טפל להלילה ומעתה דין משחה ושמחה שאין הפירוש שכל המעל"ע בלי הפסק רגע יהא משחה ושמחה אלא שלכבוד השי"ת שעשה נס יקבע ביום זה משחה ושמחה ולכן כשקובע ביום זה סעודה ולכן כשקובע סעודה ביום מחשב ומתייחס הסעודה לכל המעל"ע שגם הלילה הוא לילה של יום משחה כיון שהלילה טפילה להיות אב"ל כשיקבע סעודתו בלילה לא יחשב שהיום הזה הוא יום של סעודה כיון שהיום חשוב ועיקרי יותר.

וכה"ג תנן בסוף פרה הזה על המיחם הוזה הכיסוי הזה על הכסוי לא הוזה המיחם והיינו לפי שהכסוי טפל להמיחם ואין המיחם טפל להכסוי ולכן כשנפלה הזאה על המיחם העיקרי נכלל עמו ג"כ הכסוי שבתורת טפל להמיחם הוא כמוהו אב"ל כשנפלה הזאה על הכסוי אין המיחם נכלל עמו כיון שהוא העיקר וה"נ בלילה ויום דכוותה וכמשנ"ת.

וכ"ן בדבר הנעשה בפ"א לפטור כל המעל"ע ומשום דבאמת דין משחה ושמחה הוא על כל המעל"ע אלא שבעשייתו

קנו מנחת

ואתחנן, מצוה תכו, שלא לחון על עובדי עבודה זרה

חינוך

המפורסם

[ג] ונוהגת מלוא זו ככל איש מישראל, הן אנשים והן נשים כמנואר בש"ס קוטה מ"ד ע"ג דמלממות מלוא אפילו כלה ממוספה וכו'.

רח"ת

וכתב הרב המחבר והעובר על זה ובא לידו ויכול להרגו מבלי שיסתכן בדבר ולא

פ"ק

הרגו ביטל עשה זה. וז"ל, דנאי דכל המלכות נדמות מפני הסכנה, מ"מ מלוא זו המורה ליתיה ללמוס עמהם, ודוע דמורה לא תמון דיניה על הנס כמנואר נרמזין [נמדני ה' כ'], ודרכן העולם הרגים משני הדדים צעם מלממה, אי"כ מוין דהמורה גורה ללמוס עמהם אף דיא סנה, וא"כ דחיה סנה נמקום הזה ומלוא להרוג אמו אף שיסתכן, וז"ע.

מצוה תכו, שלא לחון על עובדי עבודה זרה

[א] שלא נחמול על עובדי עבודה זרה וכו'.

מנואר נר"מ פ"י מענדה זרה ה"א. וטנה מנואר כפ"ק דע"ז כ' ע"א דשלה דגריס נפקא לן מלא מחנם, לא תמן להס

שלשה יסודים בכלל

מן, ולא תמן להס ממנת חנם, ולא תמן להס מניה נקרקע, ע"ש גמרא דמפיק כולהו.

והנה אף על פי שלא זה נאמר כאן גבי שצעה עממים, מ"מ הסכמת הר"מ והר"ז הממנר, וכן כמנו המוס' צע"ז כאן ד"ה דלמנ קרא, דלא זה נאמר על כל עובדי עבודה זרה, ע"ש.

[ב] והר"מ כאן ה"א א' - ב' כמנ דלסור להס על עובדי עבודה זרה שנאמר לא תחנם לפיכך אס ראה גוי עובד וכו' לא יעלנו וכו' מאכאן אמה למד שאסור לרפאות גוי אפילו בשכר וכו'. ולדעמי ז"ל, דשכר כיון דעושה בשביל הנאמו לא היו ממנת חנם ולא שייך לא תחנם, עיין בסוגיא כאן כ' ע"א דגוי המכירו לא שייך לא זה דלא היו ממנת חנם, וכן מפני דרכי שלום לא שייך הלאו הזה ע"ש במוס' ד"ה ר' יהודה, ואפילו למאן דממיר ממנת חנם מ"מ אסור להעלותו דממיה כן לעבודה זרה ע"ש במוס', אבל הלאו דממנת חנם לא שייך אס עושה בשביל הנאמו עלמו כי אינו חנם, עיין נר"ן [גיטין כ' ע"ג מדפי הר"ף] גבי

ואל הטעם הזה נסמוך מצות כליון עמלק שבסדר כי תצא בסוף מצות עשה שבסדר [מצוה תר"ד]. ואם נחפזין נאמר עוד, כי אפשר שהיה להם בזמן מן הזמנים שעת הכושר, ומפני אותה השעה זכו להבראות. או אולי נאמר שיצא מבין כולם אדם אחד הגון ובשבילו זכו כולן להבראות, וכענין שמצינו חכם אחד שאמרו זכרונם לברכה [ע"ז י"ב] שהיה מבני בניו של עמלק והואי אנטונינוס. ואין מן הנמנע אצל הבורא לבראות כמה בני אדם בשביל אחד, כי הוא ברוך הוא לא יראה עמל בכל אשר יחפזין עשוהו כי בהנחת חפצו יעשה כל אשר חפץ. והוא ברוך הוא המבין את כל מעשינו, ויודע מה צורך לאחיהם אל האחד המיוחד כי יבראו כולם בשבילו. [אוי נאמר שנבראו כדי שיקחו מהם מוסר בני העולם, או כדי שיבנו ערים ויטעו גנות וכרמים לישראל].

מדיני המצוה, מה שאמרו זכרונם לברכה שאין מלך ישראל נלחם במלחמת שבעה עממין הנזכרים, ומלחמת עמלק, ומלחמת עזרת ישראל מצר שבא עליהם, ובמלחמות אלו אינו צריך ליטול רשות מבית דין. ויתר פריטיה מבוראים.

ונוהגת מצוה זו בזכרים ונקבות, ככל מקום ובכל זמן שיש כח בידנו להורגם. וכתב הרמב"ם ז"ל [בספר המצוות], אולי חושב יחשוב שזו מצוה שאינה נוהגת לדורות אחר ששבעה עממין כבר אבדו, וזה אמנם יחשבוה מי שלא יבין ענין נוהג לדורות ואינו נוהג לדורות. וכלל דבריו זכרונם לברכה, שיש לך לדעת כי כל מצוה שלא תהיה עשיתה נעדרת מחמת שעבר זמנה, כגון מצוות שהיו בחילוק הארץ בכניסתן לארץ, כגון אלו הן שנקראות אינן נוהגות לדורות, אבל כל מצוה שהיא נעדרת ממנו מחמת שאינה נמצאת לנו שנוכל לעשותה, אבל לא שהכתוב יתלה אותה בזמן מן הזמנים, כגון זו של אבדון שבעה עממים ועמלק שהכתוב ציונו למחות שמם ולאבדם לעולם בכל דור ודור שנמצאים, ואף כי כבר עשינו בהם המחוייב על ידי דוד מלכנו שהשחיתם וכלם עד שלא נשאר מהם רק מתי מספר שנתפזרו וטבעו בין האומות עד שלא נודע זכרם ואין בידנו עתה לרדוף אחריהם ולהורגם, אף על פי כן לא תקרא מצוה זו מפני זה מצוה שאינה נוהגת, והכן זה העיקר והחזק בו.

ועובר על זה ובא לידו אחד מהם ויכול להורגו מבלי שיסתכן בדבר ולא הרגו, ביטל עשה זה, מלבד שעבר על לאו שנאמר עליהם [דברים כ', ט"ז] לא תחיה כל נשמה, כמו שנכתוב בסוף סדר שופטים בעזרת השם כסימן תקכ"ט [מצוה תקכ"ח].

מצוה תכו, שלא לחון על עובדי עבודה זרה

שלא לחון על עובדי עבודה זרה

שלא לחון על עובדי עבודה זרה

שלא לחון על עובדי עבודה זרה

שלא לחון על עובדי עבודה זרה

שלא לחון על עובדי עבודה זרה

שלא לחון על עובדי עבודה זרה

שלא לחון על עובדי עבודה זרה

שלא לחון על עובדי עבודה זרה

שלא לחון על עובדי עבודה זרה

שלא לחון על עובדי עבודה זרה

שלא לחון על עובדי עבודה זרה

שלא לחון על עובדי עבודה זרה

שלא לחון על עובדי עבודה זרה

שלא לחון על עובדי עבודה זרה

שלא לחון על עובדי עבודה זרה

מצוה תכו

שלא לחון על עובדי עבודה זרה

(א) שלא נחמול על עובדי עבודה זרה ולא יישר בעינינו דבר מהם, כלומר שנרחיק ממחשבתנו ולא יעלה על פינו שיהיה במי שהוא עובד עבודה זרה דבר תועלת, ולא יהי מעלה חן בעינינו בשום ענין, עד שאמרו רבותינו זכרונם לברכה [ע"ז כ' ע"א] שאסור לומר כמה נאה גוי זה או מה נחמד ונעים הוא, ועל זה נאמר [דברים ז', ב'], ולא תחנם, ובא הפירוש על זה לא תתן להם חן, כענין שאמרנו. ויש מרבותינו שלמדו מלא תחנם לא תתן להם מתנות חנם, והכל שורש אחד. ובירושלמי דעבודה זרה [פ"א ה"ט] אמרו, לא תחנם, לא תתן להם חן, בלא תעשה.

ג. מלשון זו נראה שאנטונינוס נגיד, והוא מלוגנא בירושלמי פ"א דמגילה הי"א [ט"ו ע"א]. ובכל כתובי יש כאן מקום חלק, ולא נזכר שם החכם, מלבד באחד מהם שנתנו בו: ובענין שאמרו זכרונם לברכה [גיטין כ"ז ע"ב] מבני ביתו של חמון לימדו תורה בבני ברק, ומאי ניהו רבי עקיבא. והתיבות 'ומאי ניהו רבי עקיבא', ליתא לפנינו בש"ס. ובענין יעקב שתדריך צ"ז ע"ב גורס: ומנו רב שמואל בר שילת. ד. נוסף ע"י כתיי. במו"מ פמ"א כתב הר"מ בטעם מצות מחיית עמלק, שכמו שיעשה האדם האחד, ראוי שתעשה המשפחה האחת או האומה האחת, בעבור שישמעו שאר המשפחות וייראו ולא ירגילו בחפסד, כי יאמרו שמא יעשה בן מה שנעשה בבני כלנו וכו'. ה. ר"מ כאן ה"א א' - ב'. ו. הגהת הפשטה למען: עיין לקמן ס"ס תצ"א וסי' תרי"ג ותר"ד, ע"כ. ומה שכתוב לעין בסי' תצ"א, אינו מובן, ואולי בו ט"ס, וצ"ל: תקי"ו. בהרבה דפוסים נתנה זו נדפסה בשבועיים ימים. הנהג עפ"י ד"ר. ז. ראה מניח אות ב.

תכו. ואתחנן לאו ג'. רמב"ם לאוין נ'. הלכות עבודה זרה פ"י. סמ"ג לאוין מ"ח. סמ"ק קל"ה. סור יו"ד קנ"א וחו"מ רמ"ט. א. כן הביא הר"מ בסח"מ מהירושלמי. והר"ח העליר העיר, דבירושלמי משמע שהכוונה לללאו דלא תתחנן, וע"ש במראה גנים.

(ב) בחידושי מרן ר"ד הלוי עה"ת פ"ר בשלח, על הפסוק זבלן עם חרף נפשו וגו', והרב המחבר ספר החינוך מייירי באחד שבא לידו שלא במלחמה, ע"ש באורן.

חור כו' אומר על טמא טור כו'. יעב יב"ח ולא חזר
 ממלא מחליק חכמים כו'. י"ח חרש ולא חזר ממלא משכה
 ראשי פירקים). ועכ"פ לא מנינו שיטה גבול השכחה בהחלט
 בזמן יב"ח עד שאמר בכהן שנתפרש בכתוב השיעור יב"ח
 כ"ל. וזה איו. ומחורתא כמ"ש לעיל שהכתוב מסר זה
 לחכמים והטעם שיערו שצריך להזכיר בכל שנה כ"ל. וכבר
 הבאתי לעיל דברי החינוך בזה :

ד והנה לענין שאילתנו אם נשים חייבות בקריאת פ'
 זכור דהוי מדאורייתא. לכאורה נמי בשה תליא.
 דאם מימא כסאכורים דיש חיוב מס"ת לקרות פ' זכור בכל
 שנה. ממילא י"ל דנשים חייבות בה. דהא נשים פטורות
 ממ"ע סז"ג היינו רק במ"ע גמורה בזמנים מיוחדים.
 כגון מלות שמואגות ביום ולא בלילה. או מלות שמואגות רק
 ביום מיוחד בשנה ולא ביום אחר. אבל מזה שהיא חייבת
 פ"א בשנה בכל זמן שירצה ואין לה זמן מיוחד כלל מס"ת
 איו בנדר מ"ע סז"ג והנשים חייבות בה. וכמה מלות יש
 לנו שהנשים חייבות בה"ג. (וכן לפי הטעם שכתב
 האבודרס דהא דמ"ע סז"ג נשים פטורות הוא משום
 שמשועבדת לבעלה לעשות רכיו. וה"ל לה לקיים מ"ע
 בזמן מיוחד מה"ע. משא"כ בה"ג לא שייך זה). אך אם
 ימנא דאף שיעיקר חיוב פ' זכור הוא מס"ת אבל מ"מ
 מדאורייתא אין חיוב לקרותה בכל שנה רק מדרבנן או דרך
 אסמכתא. שפיר י"ל דחייבת דרבנן שכל שנה תיקו רק על
 האנשים אבל לא על הנשים. דאף מזה דרבנן סז"ג ג'
 נשים פטורות. כמו שהוכיחו הסו"ס בברכות (דף כ' רע"ב).
 וכ"כ במגילה דכ"ד ס"א. ואין לומר דבכך מזה גופה
 דנשים חייבות בה מדאורייתא. טוב יהיו חייבות גם כן
 בזה בכל תקנות חכמים כמו שתיקו בחופי החיוב הוה
 מדבריים. ד"ל. שטרי לדברי הרמב"ם עיקר התפלה היא
 מ"ע דאורייתא דכתיב ולעבדו בכל לבבכם. רק מדאורייתא
 בני ב"א ביום. ובאזה נוסח שירצה. ומה שתיקו להתפלל
 ג"פ ביום ונוסח תפלה שלנו זה מדרבנן. והנן במתניין
 דבריות נשים חייבות בתפלה. ומ"מ מבואר במג"א (סו'
 ק" סק"ב) לדברי הרמב"ם נשים די לן בחיוב דאורייתא.
 ולכן אין מתפללות הנשים בתמידות ויולאות במה שאומרות
 בנדר איו בקשה. וה"ל י"ל לענין קריאת פ' זכור דנשים
 די לן בחיוב דאורייתא אבל פטורות מלקרותה בכל שנה
 שזכו רק מתקנת חכמים כ"ל. רק שבה עדיין איו מיושב
 מנהג הנשים שלנו שמועלם אין שומעות קריאת פ' זכור
 כלל. והיא י"ח מדאורייתא עכ"פ :

היא לקרות פ' זו בס"ת בציבור פ"א בשנה. וזה קובעין
 ח"ע ללאת י"ח מזה זו. ולפ"ז פטור הוא שלא תיקו כן
 חכמים רק לאנשים אבל לא לנשים דלאו בני קרייה בס"ת
 מינו. רק הנשים יכולות ללאת י"ח בזכירה בפה ובסיפור
 בעלמא וגם כן אין מחויבות זאת בכל שנה וכ"ל. ומה
 גם שלפ"ד החינוך הנשים פטורות לגמרי ממ"ע זו דזכירת
 עמלק וא"ל לזכור כלל וכ"ל. וע"כ לכל הפחות הנשים
 יולאות י"ח בזכירה וסיפור שלא בס"ת. (וע' במג"א סימן
 רפ"ב סק"ו לענין קה"ת בשבת דאף אם נשים חייבות מ"מ
 נהגו ללאת חו"ה). ואין מהרואי להחמיר בזה ולהצריך
 לשמוע קריאת החורש של פ' זכור בציבור. כי היא חומרה
 דתת לדי קולא. שאין זה דרך נשים כלל שיבואו הנשים
 על האנשים לבה"כ דאנשים לשמוע קריאת פ' זכור בשבת
 זו. וכן אין לטלטל הס"ת לחוץ הע"ז ולהשמיען שם קריאת
 החורש בשבת זו. מאחר שמשעיקר דין אין הנשים חייבות
 לשמוע קריאת פ' זכור בס"ת כלל. ומנהגן של ישראל חורה
 היא. ומעולם לא ראינו ולא שמענו מי שהצריך את הנשים
 לשמוע הקריאה בס"ת בציבור פ' זכור, ואף ששמענו שמועלם
 שמוע על גדול אחד שהיה מרץ ומסדר שישמעו הנשים פ'
 זכור בשנה שקוראים בס"ת. מי יודע אם נאמנה שמועלם.
 ואף אם יתבררו כי כנים הדברים. דעת יחידה היא. ואין
 לבטל עי"ז מנהגי ישראל. ועלתי אמונה ששמעלתי ישבות
 מריב בזה. והנה להם לישראל מנהגם חמוד כזה וכאלה.
 אשרי העם שלו ככה. ומה' ישא ברכה :

סימן לח

ע"ד קאת עיירות שקורין את המגילה ב"ד באלד וגם
 למחרתו בנ"ו מחמת שאומרים מפי השמועה שיש
 אזה ספק אם לא היו מוקפות חומה מיב"ג. אם חייבין לעשות
 כן מדינא או לא :

א הנה ידוע מהלוקה הרמב"ם והגאונים. שדברי
 הרמב"ם דעירות המוקפות אם מוק"ח מיב"ג
 קורין ב"ד ובע"ז רק דאין מברכין כ"א ב"ד. וכ"פ בטו"ש.
 ודברי הגאונים דעירות המוקפות ח"ל לקרות רק ב"ד.
 והבואו דבריהם בר"ן פ"ק דמגילה. וטעמם בזה. הוא
 שהולכין אחר רוב עיירות ורובם אין מוקפות חומה
 מיב"ג. ועוד דאפי' היה ספק שהקול ה"ל ספק של דבריהם
 ולקולא אלא דאין לבטל מלות מקרא מגילה לגמרי לפיכך
 קורא בראשון ופטור בשני. והא דלמרינן בגמרא אעבריה
 והולל שהיו קורין ב"ד ובנ"ו במדת חסידות היו
 נוהגין כן משום ספיקא דטבריא דתליא במגילה ומכאן
 ובסולל מפני שהיו נחלקין בה בקבלתן ז"ל מוקפת ח"ל
 אינה מוקפת והיו קורין בלא ברכה. עכ"ד. וכ"כ ג"כ
 הרמב"ן בליקוטיו למגילה והסכים לדעתם והבוא ג"כ בחי'
 הרשב"א. ע"ש. ומתחלה נבאר מה דקשה לכאורה ע"ד
 הגאונים מהגמרא דמגילה (דף ט' ע"ב) וכן הקשה בט"א
 שם. דפריך הגמרא הסם ורבי היכי נטע נטיעה צוריס
 כו' אלא רבי בר ארביסר הוה וכי נטע בחמיסר נטע כו'
 אלא רבי בר חמיסר הוה וכי נטע ב"ד הוה ומי פשיטא
 ליה דטבריא מוק"ח מיב"ג והא חזקיה קרי בטבריא ב"ד
 ובנ"ו מספקא ליה כו' לחזקיה מספקא ליה לרבי פשיטא ליה
 ליה. והשתא למה ליה להגמרא למימר דרבי פשיטא ליה
 ודלא כחזקיה. הא י"ל דרבי נמי מספקא ליה אי טבריא
 חשיבא מוק"ח או לא. וכי נטע בנ"ו הוה. דרבי הוה קרי
 את המגילה בטבריא רק ב"ד כיון דמספקא ח"ל לקרות
 רק ב"ד לשיטת הגאונים כ"ל. והא דחזקיה קרי בטבריא
 אף בנ"ו היינו רק במדת חסידות. (ודחק לומר דקשיית
 הגמרא על רבי דה"ל להחמיר ג"כ במדת חסידות. והו'
 דדילמא

בנין

שאלות ותשובות

ציין

כסס או לאו אחד שמן השאלה לא נחבאר כמה הי' התמרוכות וגם אין הסמכים שווין ברוב או במיעוט לכן יש לפעם אף לא נרשם טעם אחד משאר המלות שנאפו מקמה דגן לבד או יולא בו ואם נרשם טעם משונה לא נקרא יש לו טעם דגן יולא יולא בו - כוללע"ד הקטן יעקב :

סימן ז

ב"ה אלשאנא יום ה' כ"א סיון תרמ"ח לפ"ק .

לחנני הרה"ג וכו' - מיה ולסן הבין נ"י אב"ד דק"ק שווערין יע"א :

השבת על מה שהקשתי בשו"ת (סי' מ"ח) לשיטת החו"ם דלא ילא בגזל מטעם מה"ב כיון דע"י העבירה בל המלוה דא"כ למה המקרה בשבת על מהו יולא דים חילוק דבגזל קומה העבירה למלוה ולכן שייך שפ"י העבירה בזה המלוה אבל בקריעה כרי אס אינו יולא אין כאן עבירה דה"ל מקלקל ואל"כ אין כאן מלוה הבא בעבירה שהרי קודם שקיים המלוה אין כאן עבירה כלל :

על זה השיב דלפע"ד אין זה מספיק לתרץ קושיתי דהיא הנותנת כיון דרק ע"י מלוה בזה העבירה ח"כ למה אמרו חכמים שי"א ועי"ה הלל שבה הוי לכו למימר דלא ילא להילוי מחילול שבת ומלבד שמד הסברה מסתבר לומר כן יש ג"כ ראי' לזה ממה דאמרינן ר"ס (דכ"ח) התוקע בשופר של שולח ושל שלמים לא ילא משום דמעל רק דלח"כ אמר רבא ילא דמלוה לאו לכוניה ניהו וחי לאו הכי טעמא הוי מסקינן דלא ילא משום דמעל וכו' מלוה הבא בעבירה והרי העבירה דמעילה היא מה שנהגה ע"י שי"א ידי הקיעה שופר וחי אמרה לא ילא לא מעל ואמאי לא נימא כיון שקודם שי"א אין כאן עבירה למה לא ילא אפי"ו דהיינו פעמא כיון דאם אמרינן דילא ע"י זה בל לכלל עבירה דמעילה ולכן אמרינן דלא ילא להילוי מטעמיה - וכן מלאחי א"ע בעורי אבן ישוין שס ובהז דזוח אפילו למ"ד מה"ב מן הסורה ילא בכשין זה שהעבירה נעשה ע"י המלוה לא ילא יע"ש - ח"כ קשה למה לא אמרינן גם לענין קריעה כן שלא ילא להיות ניטול מן העבירה - וכיוצא יש לומר איפכא כיון דאף דמקלקל פטור מק"מ עשה איסור דכל פטורי שבת פטור אבל אסור ולכן לא שייך שפ"י המלוה בל העבירה דגם אס לא ילא ידי קריעה דה"ל מקלקל מק"מ העבירה נעשית ולכן קיום המלוה לא הלוי בעבירה משא"כ בגזל שחלוי קיום המלוה בעבירה דאם לא נעשית שלו ע"י גזל לא מצי למיפק ב"י וכל זמן שלא מחזיר לבעליו שובר בכל רגע על לא תגזול א"כ רק ע"י העבירה בזה המלוה ולכן לא ילא :

סימן ח

ב"ה אלשאנא יום ה' ח"י אדר תרמ"ח לפ"ק .

לחנני הרה"ג וכו' מיה משה ליב באמבערנער הלוי נ"י אב"ד דק"ק קיסטינגען יע"א :

על דבר שאלתך אם נשים מחויבות לשמוע קריאת פרושת זכור :

תשובה קבלתי מלמדנו הגאון ר' אברהם בניג ז"ל בגא"ד דק"ק ווירטבורג בשם רבו החסיד שבכנסתו הגאון מו"ם נתן דלפני ז"ל שהגשים חייבות והסקפיד שאפילו משרתה שלו הולכה לשמוע פרשה זכור וכן נהגתי אחריי. ופעמי נלפ"ד מפני בחינה מלכה עשה שהזמן גרמא שאין קפידא בלוי וזמן שהקרא כמש"כ המג"ח (סי' תרפ"ב) רק שיקרא פעם ח' בכנסה ולכן הוי כשאר מל"ע שאין הזמן גרמא שגשים חייבות כהן - אמנם כשה רחמי בס' החינוך (מנ"י תרנ"ג) שכל שטבחה מל"ע ח' ברכים כי להם לפשוה המלחמות ונקמה

הלויז ולא לנשים עכ"ל - ולא נהגתי שרי מלכה מחייבת עמלק שנלמו' במלחמה המחה אח זכר עמלק היא עשה בפני עמלק שמהם גם החינוך בפני עמלק ואם היא אינה נכשים למה לא הסי' מלכה זכירה מעשה עמלק נכשים אף שלא בנה מלחמה נינוו עם כל זה אפשר שזכירה שהנחה הסי' - חופלה למחייבת ומעשה אבחר זכירה וכן נס חטבה ע"י יחודיה שנשאלה לאויב בל על ידה השועה לישראל וביעל כתיב חטורך מנשים יעל מנשים באהל חטורך שדרשו חז"ל על אמכות כרי כמה גדולה נחשבה החשועה שנאה על ידה במיתה סיפורה ולמה לא הסי' זכירה מעשה עמלק לעורר שהנחה גם נכשים לחופלה מלכה מחייבת - והנה הכנה שאח"כ הרה"ג וכו' מו"ה שמוחה כ"י ראה להוכיח שגם דעת הר"ש כן שגשים פטורות ממה שכל' (בפ' ג' שאכלו) שר"א שחר-עבדו לרשו לעשרה משום קריאת פ' זכור שהיא דאורייתא ולמה הולך לכך דאם אשה חייבה גם עבד חייב אפי"כ דעת הר"ש דנשים ועבדים פטורים עכ"ד - ולפע"ד אין מזה ראייה דגם אם אשה ועבד חייבין בקריאת פ' זכור מכ"מ כיון דאין קורין בס"ח לצבור בפחות מעשר פדאמרינן במגילה (דכ"ג) ויליף מונקדשתי בחוך כ"י לכן לריך לזה עשרה אנשים גדולים שנקראו כנ"י שאין עבדים כלל שאפי"כ שס חייבין בקריאת הפרשה מכ"מ אינם רחויים להשלים עדה קדושה ואין זה תלוי בחיוב - ודמי לישראל שחייב בקרבן אבל לריך כהן לקריבו לו כן לריך העבד והאשה עדה קדושה לקרוה לצבור בס"ח ולסולאם - ובלא"ה מה שכל' אחיך נ"י וכן כ' גם התקומה הדשן ואחריו שאר פוסקים שהרא"ש מפרש דר"א שחר עבדו לטורח קריאת פ' זכור אינו מכוון דלדרכה הרא"ש דחה זה וכו' דאין סברא לפרש כן דמשמע דסתמא קחיי ולכן בלא"ה אין ראייה מזה כ"כ שה"ג שלא מעטם זה דחה פי' זה עכ"ו אפשר דחה מב' טעמי נקט אבל בעיקר כמו שכתבתי דאפילו העבד מחויב מכ"מ הולך לשחררו לסיח ממנה בכלל עדה קדושה - כוללע"ד הקטן יעקב :

סימן ט

ב"ה אלשאנא בחדש אדר תר"ו לפ"ק :

שאלה עשרת בני הפן אם צריך לכתוב בעמוד מיוחד - **תשובה** המנהג לכתוב בדף בפ"ע ועי"כ נעשה הכתב משונה משאר הכתב באותיות גדולות - אמנם כבר ב' הגר"א ז"ל (סי' תרנ"ח) שאין קפידא רק לכתוב איש בתהלת השיעור ואלה בסוף השיעור - ועשרה ג"כ לבסוף בסוף השיעור אבל שלא יחי' כחוב מלפניו ומלאחריו בלתי דף בזה אין קפידא שלזה לא כווננו הירושלמי ומ"ם וכן נהגתי גם אנכי בכתיבת המגילה אמנם בשו"ת בית אש"ר מא"ח (סי' ס"ע וע') השיג על הגאון ורצה לפסול אפילו בדעבד אס יש למלכה מגילה אחת - כוללע"ד הקטן יעקב :

סימן י

ב"ה אלשאנא בחדש שבט תר"ל לפ"ק :

דרמ"א ז"ד (סי' קי"ט ס"ב) פסק שטובל עבירה לחיאבון לא נקרא חטור לדבר זה עי"ש שכל' כן בשם הרשב"א והס"ו הקשה עליו שאין ראי' מרשב"א - ולע"ד טובה כנגד הרמ"א מדברי החו"ם כהדרין (דף ט' ע"ב) ד"ה לרעו שכתבו אי נמי הנה כשר משום דילכו תקפו כ"כ וחשוב כלאים אבל לרביעם אין יצרו תקפו כ"כ ח"כ ס"ג יצרו תקפו וכשר לעדות אחרה ולא לרביעם דחשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו עכ"ל - הרי שס"ל להחוס' דחשוד על העדות הוא יותר לחיאבון מאוכל נכילות וכשר מטעם אונם אבל נרבע לרעו דומה לאוכל לחיאבון ולחירוף ח"כ ס"ג יצרו תקפו וכו' גם נרבע לרעו הוא אונם יותר מאוכל נכילה לחיאבון ואפי"כ אין נאמן על רביעיה מטעם

חיסר ולא שמע כמה תיבות מפרשת זכור

ח. יש לזוהר לשמוע כל תיבה של פרשת זכור, ובדיעבד אם חיסר כמה תיבות, כל שאין הענין משתנה בחסרונם, יצא.

חיוב נשים בפרשת זכור

ט. נחלקו הפוסקים אם הנשים חייבות במצות זכירת מעשה עמלק^כ, ואפילו

שערי הלכות

הזו ואיך היה הנס ומודיעין להן ע"כ. ובספר מקראי קודש (סי' ה בהג"ה) נתקשה בלשון הגמ' 'מצות קריאה ופרסומי ניסא', מהו הכוונה 'מצות קריאה', וביאר עפמ"ש במרחשת (ח"א סי' כב) דבמקרא מגילה מלבד פרסום הנס שבה יש בקריאתה גם משום זכירת מחיית עמלק, שזהו הכוונה 'מצות קריאה' דהיינו דין קריאת זכר לעמלק, וגם 'פרסומי ניסא', עכ"ד. ולפ"ז מבואר דיוצאין ידי מחיית זכר עמלק ע"י שמיעת הפרשה אע"פ שאינו מבין עצם מה שקוראין, כל שמיבין שענין הקריאה שקוראין עתה יש בו זכר מעשה עמלק.

והנה כתב המחבר בסי' קצג סעי' א "שנים שאכלו כו' אם אחד יודע והשני אינו יודע מברך היודע ויוצא השני אם מבין לשון הקודש אלא שאינו יודע לברך, וצריך לכוין מלה במלה לכל מה שיאמר וכו', אבל אם אינו מבין אינו יוצא בשמיעה" ע"כ, ומבואר דבשומע כעונה אין יוצא כשאינו מבין, ובמג"א (סק"ב) "המנהג בזה"ז כרש"י (מובא ברא"ש ברכות פ"ז סי' ו) דיוצאות אע"פ שאינן מבינות, ולא ראיתי מעולם מי שמיחה בדבר (דרכי משה סק"א) וכ"כ ב"ח (ד"ה ולכן) שהמנהג כן, ואפי' בקידוש שהוא דאורייתא יוצאות הנשים ועמי הארץ בשמיעה וכו'" ע"כ, ומ"מ בנידו"ד אין כ"כ נפק"מ בזה, דכבר נתבאר דמו"ר שליט"א סובר שאין בקריאה זו ענין שומע כעונה, וא"כ י"ל דבזה לכו"ע יוצא כל שזוכר מעשה עמלק ומחיותם ע"י קריאת הפרשה.

כבר הבאנו מ"ש המג"א סי' תרפה (סק"א) שכששומע בפורים פרשת ויבא עמלק נמי זוכר מעשה עמלק ויוצא ידי חובתו, וכמה אחרונים העתיקו דבריו לדינא, ואף המ"ב (שם סקט"ז) והערורה"ש (שם סעי' ה) שפקפקו על המג"א היינו משום שלא נזכר בפרשת ויבא עמלק ענין זה שלא לשכוח מה שעשה לנו עמלק ונספר זה לבנינו ולדורותינו לומר להם כך עשה לנו הרשע ולכן נצטוינו למחות את שמו, אבל בלא"ה גם הם מודו שהי' אפשר לצאת גם בקריאת פרשת בשלח, ומבואר דיוצא גם בקריאה אחרת לגמרי אף שאין פרטיה שווין לפרשת זכור, וע"כ שאין מעכב אלא עיקר הענין בלבד, וכל ששמע קריאת הפרשה ועל ידיה זכר הענין יצא. וראיתי (הליכ"ש פי"ח סעי' ב ודבה"ל סק"ד) שכ"כ הגרשז"א, וכן הורה האג"מ (שמעתא דמשה, שמועות סי' תרפה אות ו). וע' ספר מקראי קודש (פורים סי' ז).

כ" כתב החינוך (מצוה תרג) "ונוהגת מצוה זו בכל מקום ובכל זמן, בזכרים כי להם לעשות המלחמה ונקמת האויב, לא לנשים" ע"כ, ובשו"ת אבני נזר (או"ח סי' תקט סק"ב) כתב דהטעם דנשים פטורות ממלחמה הוא משום דהוי מ"ע שהז"ג משום שאיז מלחמה בשבת. ובמרחשת

אם מחוייבות מסתברא דדי להן בזכירה בעלמא או ע"י קריאה מן החומש, דלא שייך חובת קריאה אלא לאנשים²¹. ולדינא נראה שאין הנשים חייבות

שערי הלכות

(סי' כב סק"ג) כתב דהוי מ"ע שהז"ג משום שאין מלחמה בלילה ע"ש, ובשו"ת התעוררות תשובה (ח"א סי' ה) כתב דנשים פטורות משום דנשים לאו בנות כיבוש הן וכתב בקרא "והי' בהניח ה' אלקיך לך מכל אויביך מסביב גו" הרי להדיא שהכתוב לא דיבר אלא לאותם שהם בני כיבוש, וכעין ראי' זו הובא ג"כ בספר דעת תורה סי' תרפה (סעי' ב) עיי"ש, וכ"ה דעת החזו"א (דינים והנהגות החזו"א פכ"ב סק"ד; טעמא דקרא, הנהגות החזו"א אות כג) והגר"א פארכהיימער שליט"א אמר ששמע מפי בעל האג"מ זצ"ל שנשים אינן חייבות בפרשת זכור, עכ"ד.

האמנם, ז"ל החת"ס (דרשות ח"ג עמ' צב) "פרשת זכור דמדאורייתא גם האשה והעבד חייבין, דלאו משום קריאת התורה נגעו בה אלא מחיית עמלק מ"ע לכל, דומיא דזכירת שבת דפשיטא דנשים איתנהו בזכירה דשבת כו', וה"ה בפרשת זכור וכמו מקרא מגילה" עכ"ל, וכן הוא דעת הגר"נ אדלר זצ"ל, הובא בשו"ת בנין ציון (החדשות סי' ח) ע"ש, וכן מסיק הבנין ציון בעצמו שהנשים חייבות, וע"ע במהרי"ל דיסקין (קו"א סי' ה אות קא) שדן בענין זה ומסיק דחייבות.

והנה המנ"ח (מצות תרג סק"ג) תמה על החינוך מדאמרי' בסוטה (מד): במלחמת מצוה הכל יוצאין 'אף חתן מחדרו וכלה מחופתה', הרי דנשים חייבות במלחמת מצוה. ואפשר לומר, דבאמת מוכח מכ"מ דאין אשה יוצאת למלחמה כלל, ע' קדושין ב: "דרכו של איש לעשות מלחמה ואין דרכה של אשה לעשות מלחמה", וכ"ת מלחמת מצוה שאני, הא בנוזר נט. אית' "ראב"י אומר מנין שלא תצא אשה בכלי זיין למלחמה ת"ל לא יהי' כלי גבר על אשה" ע"כ, ואם נשים יוצאות למלחמת מצוה ע"כ שצריך לדחות ל"ת דלא יהי' כלי גבר על אשה, ולא שמענו בשום מקום שבמלחמת מצוה אתינן לדין עשה דוחה ל"ת כדי שיצאו הנשים. ועוד קשה, שאם הנשים יוצאות למלחמת מצוה, במה הוי כלי גבר יותר מכלי אשה, דדוחק לחלק דכיון שהאנשים יוצאים יותר ממילא הוי כלי גבר. ועכצ"ל דהא דאמרי' דבמלחמת מצוה הכל יוצאין אפי' חתן מחדרו וכלה מחופתה, אין הכוונה שהכלה יוצאת למלחמה, אלא ר"ל דכיון שבשעת המלחמה החתן יוצא מחדרו ללחום, ממילא שגם הכלה יוצאת מתוך חופתה, פי' מהיותה בתוך חופתה שנוהגת ככלה שע"ז נופל לשון חופתה כדמבואר בשבת (פח:) וגיטין (לו:), ונפק"מ לענין דיני אבילות, דשנינו בכתובות (ד): "נוהג ז' ימי המשתה ואח"כ נוהגת ז' ימי אבילות", דבזה תנהוג ז' ימי אבילות מיד, גם בנוגע כמה דיני כלה תוך ז' לענין יוה"כ וכדומה, אבל ודאי שאינה יוצאת כלל. ובעזה"י מצאתי שכ"כ הרדב"ז (הל' מלכים פ"ו ה"ד) ע"ש, ובזה מיושב קו' המנ"ח.

²¹ כבר הבאנו פלוגתת הפוסקים לענין חיוב נשים במצות זכירת מחיית עמלק, ואמר מו"ר שליט"א דאפי' נימא שהן חייבות, מסתברא שהן יוצאות ע"י זכירה בעלמא או ע"י קריאה מתוך החומש, דלא שייך חובת קריאה בציבור אלא לאנשים, עכ"ד. וכע"ז כתב בשו"ת תורת חסד (לובלין, סי' לו סק"ה) ע"ש, והגר"א פארכהיימער שליט"א הראה למ"ש הכה"ח (סי' תרפה סק"ל)

במצות זכירת מעשה עמלק, אמנם האידנא כבר נהגו כל הנשים לשמוע קריאת פרשת זכור בס"ת כשר, ולכן אשה שביכולתה ללכת לביהכ"נ לשמוע פרשת זכור טוב שתעשה כן כדי שלא לפרוש מן הציבור, אכן אינה צריכה לטרוח בזה כלל.

עריכת קריאה מיוחדת לעשרה אנשים שלא שמעו פרשת זכור

י. מותר לערוך קריאה מיוחדת לפרשת זכור בשביל עשרה אנשים שלא שמעו פרשת זכור, ואפי' אי איכא ששה שלא שמעו פרשת זכור שפיר דמי למיעבד הכי, ויש לברך לפנייה ולאחריה³.

שערי הלכות

וז"ל "נשים אין חייבין לשמוע פרשת זכור, אבל בעיקר המצוה לזכור מעשה עמלק חייבין, שהרי היא מצוה שלא הזמן גרמה ונשים חייבות, ומה שקורין אותה קודם פורים אינו אלא תקנת חכמים" עכ"ל. וכנראה שכ"ה ג"כ דעת האג"מ (ע' שמעתתא דמשה, שמועות סי' תרפה אות ב).

³ "מג"א סי' סט סק"ט "וכתב בספר משפטי שמואל (סי' ג) שאם הוציאו הראשונים ספר תורה וקראו בה, אין לשניים להוציא ס"ת פעם אחרת ולקרוא בה" ע"כ, ובפמ"ג (א"א שם) כתב דהיינו דוקא כשהראשונים עדיין לא הלכו להם, אבל אם כבר הלכו להם, וכגון שהתפללו ותיקין, שרי. ובשו"ת נובי"ת (או"ח סי' טו) פקפק בעיקר דינו של המג"א, ומסיק דעכ"פ היכא דאיכא מנהג קבוע להתפלל שם שנית ליכא קפידא כלל, וכ"כ במגן גבורים (סי' סט סק"ב).

והנה כתב החי"א (כלל לא סעי' יא) "צ"ע אם כולם שמעו קה"ת ויש איזו יחידים שלא שמעו, אם מותר לקרות עוד הפעם בשבילם, ולא דמי לפריסת שמע בסי' סט, דהתם כל יחיד מחוייב אותה ברכה אבל הכא החיוב רק שישמע קריאת התורה, וחכמים תיקנו שיברך משום כבוד הציבור, וי"ל דלא תקנו אלא כשכל הציבור חייבין בקריאה, אבל לא בשביל יחיד וצ"ע" ע"כ, ומבואר דנקט דמותר לקרות ולברך בשביל עשרה שלא שמעו הקריאה, וכ"כ במגן גבורים (שם) והובא במ"ב (שם סק"ח) דמדינא מותר לקרות בשביל השניים ע"ש, וע"ע בשו"ת מהרש"ם (ח"א סי' קעה) שהאריך בזה והביא מ"ש בספר אשל אברהם (בוטשאטש, סי' סט) דנוהגים להקל לקרות אפי' אם הוא רק בשביל יחיד, ומסיק דעכ"פ היכא דאיכא אנשים כמנין העולים שלא שמעו, לכו"ע אין חשש, וע"ע בשערי אפרים (שער ז סעי' יג) ובשערי רחמים (שם סק"ח).

וכתב בא"ר (סי' רצב סוף סק"ו) "כתב במהרי"ל (מנהגים הל' שבת סי' לח) כשהיה מאחר לבא לבית הכנסת עד שסיימו קריאת התורה היה מתפלל עם הציבור ואח"כ קרא הפרשה" ע"כ, והובא בשע"ת (שם סק"ב), ומזה דקדק הגאון מהרש"ם (דעת תורה סו"ס טט) דמותר לקרוא אח"כ אפי' ביחיד, וכתב דמשמע לכאור' שבירך בה"ת ג"כ בכה"ג, דאל"ה מאי קמ"ל ומ"מ צ"ע, עכת"ד.